

KÜLALEHT

METSKÜLA ELU

Nr. 2

Juuni 1996

Üht asja on tarvis - usku endasse!

HEA LUGEJA

Sinuni jõuab „Metsküla Elu“ 2. number. Jõuab raskelt ja on nukratooniline, nagu elugi on selle küla vastu olnud. Seda numbrit ei jaga koostaja enam kõigile ja tasuta. Kes tahab, see ostab paari krooni eest. Siis näeb ehk 3.-jõulu- numbergi päevavalgust.

Head lugemist ja abi mõne ? lahen- damisel Sinu poolt.

Toimetaja

„... edusammud seltskondlikus elus ja ühiskondlikus töös on võimalikud vaid normaalsete majanduslike tingimuste ja kindlate tulevikuperspektiivide olemas- olul.“

(Endel Rössler „Teatmematerjale Mets- küla rahvaraamatukogu asutamisest ja tegevusest aastail 1908–1968.“)

Vastemõisa valla lipp ja vapp

Vapi ja lipu kasutamise kord on voli- kogus vastu võetud. Eeloleval suvel on plaanis lipu õnnistamine ja pidulik heis- kamine, millest saab ajalooline hetk, sest siiani ei ole meie vallal oma lippu ega vappi olnud.

(Väljavõte Vastemõisa 1. infolehest 04/1996)

Muistsed teed

Jaak Sõrmus

Piki jõgesid tulid kord esisid – pikast teekonnast väsind, kuid julged ja visad.

Karulaantes tol korral veel puudusid teed ja rändajat edasi juhtisid veed.

VASTEMÕISA VALLAVOLIKOGU

(Valitud 17. okt. 1993. a.)

Esimees: Jüri Hansen (Kildu PK direktor)

Aseesimees: Rein Tammekivi

Liikmed: Ants Aavik

Ants Mäemees

Tiiu Umal

Priit Sootla

Gunnar Loho

Vallavolikogu komisjonid, nende esimehed:

1. Revisjonikomisjon (Tiiu Umal).
2. Eelarve- ja majanduskomisjon (Ants Aavik).
3. Maakomisjon (Priit Sootla).
4. Kultuuri-, haridus- ja sotsiaal- komisjon (Jüri Hansen).

VASTEMÕISA VALLAVALITSUS

Vallavalitsuse liikmed:

Vallavanem: Rünno Johanson

Abivallavanem: Helle Konrad

Vallasekretär: Malle Kobin

Maakorraldaja: Katrin Kass

Sotsiaalhoolduse spetsialist: Mare Andrei

Vallavalitsuses töötavad veel:

Pearaamatupidaja: Virve Saluste

Raamatupidaja-

kassapidaja: Salme Velleste

Majandusspetsialist: Ako Luts

Sekretär-asjaajaja: Eve Tomson

JAANIPÄEV

Jaanipäeva olemuses tuleb eristada kaht tähtsat osa. Esiteks ja eelkõige on tegu ürgse päikesekalendri kõige olulise- ma tähtpäevaga. Teiseks asub taimerii- ki oma võimsuse tipule. Nagu jõuludegi pu- hul on tegu eelkõige põhjapoolsete rah- vaste pühaga, kus põhjaaastaaegade suur erinevus nii taevavõlvil kui maakamaral on inimesteseggi lausa sisse kasvanud.

Jaaniüld tehakse tänapäevalgi. Siiski kipub unustusse vajuma, et tuli peaks asuma võimalikult kõrge kohal, hea veel, kui ridva otsas. See peaks viitama päike- se pühale. Aastat mõisteti ringina. See- pärast öeldi, et jõul ja jaan on „ühe koha peal“. Tsükilise ajataju jäänused pole meile teadusest kadunud.

Rahvusvahelised on jaanipäevakom- bestiku need osad, mis on inspireeritud taimestiku mühevast elujõus. Jaaniõine rohke armastusmaagia (ja veel enamgi!)

pole ilmselt muud kui looduse elujõu ja sigimise peegeldus inimühiskonda.

Tavaliselt algas jaanipäeva paiku vana kalendri järgi heinategu. Üldtuntud on rahvatarkus: „Enne jaani palu vihma, päale jaani tuleb isegi.“

Jaaniõine ilmaennustus ütleb järgmist:

* Kui jaani- ehk tule-ussikesed kangesti läigivad, võib hääd ilma loota.

* Kust on pööripäeval tuul, sealt puhub ta enamasti ikka järgmise pööripäevani.

* Kui jaanipäeval sajab, siis tuleb märg rukkilõikuse aeg.

* Mitu päeva peale jaanipäeva kagu kukub, nii mitu nädalat on peale mihkli- päeva vihmane.

* Jaanipäev paneb jaheda kivi järve- ja jõevette.

* Kui jaaniõhtul loojub päike selgelt, tuleb kuiv sügis. Läheb aga päike pilve taha looja, siis on sügisel palju vihma.

• Mälestuspäevalt Metskülas 30. juulil 1995. Osavõtjaid sadakond. Kõnelevad vallavanem Rünno Johanson ja omakülamees Leonhard Pruus.

Võõrvõimude läbi kannatanud Metskülas 1941–1949. a.

Hiljuti ilmus trükist Enno Piiri koostatud „Sakalamaa ei unusta“ VI raamat – Suure-Jaani kihelkond, kus kirjas ka Metskülast küüditatud või muul moel võõrvõimu läbi kannatanud hukkunud. Küla laostanud küüditamised toimusid 14. juunil 1941 ja 25. märtsil 1949 nõukogude võimu ja tema käsilaste eestvõttel. Üks inimene hukkus saksa sõduri käe läbi, 1 (?) metsaven-dade tõttu. On see kõik?

Lugupeetud metskülalane! Kui loed neid ridu või E. Piiri Suure-Jaani kihelkonna kannatuste lugu ja leiad midagi puudu või liiga olevat, siis kirjuta omapoolne parandus ja jäta kiri Metsküla sidesse V. Birki nimele. Lisa puuduvad nimed, sünni-andmed, foto, mis hiljem tagastatakse. Las tõde tõuseb ja vale vaob. Jah, tuleb tunnistada, et suhteliselt ühtses ja üksmeelses külahiskonnaski olid mõrad ja erimeelsused.

Põhjaliku laastamise osaliseks küüditamise läbi sai Metsküla läänepoolne osa – tol ajal MÄNNIKU küla (lääne pool Vastemoisa–Kõpu maanteed asuv ala.) Kas jõuab ta veel kunagi kosuda?

Alljärgnev ongi talusid arvestades kirja pandud. Alustatud on Metsküla (Männi-ku) suurimast – SAUGA talust (üle 100 ha).

14. juunil 1941 küüditati 5 inimest:
SAUGA talu: **Peeter Aasav** – vanapere-mehe, suri Siberis

Anna Oja, tema tütar, suri Kemerovos
August Oja, väimees, jõudis Eestisse tagasi.

● Sauga talu pere. Küüditati vanapere-mehe (II rida, vasakult 2.), noor-perenaine (II rida, vasakult 4.) ja tema abikaasa (III rida, vasakult 1.)

VIDU talu (II): **Voldemar Mardi**, pere-mehe, suri 16. nov. 1941 Sverdlovski obl.
Aliide Mardi, perenaine, suri 1960 Tomski obl., kuhu ka peale vabanemist elama jäi. Kodu oli ju võõraste valduses.

25. märtsil 1949 küüditati inimesi järgmistest taludest (mitmest perest arreteeriti mehed varem ja saadeti Venemaale):

VIDU talu (I): **Mari Jüris**, peremehe õde, saadeti Novosibirski obl.

Tõnis Jüris, peremees, tehti kulakuks, sai 1948 õnnelt surma metsatööl Kõpu metstkonnas.

SAUNAMÄE talu: **Hans Halgmaa**, vanapere-mehe, suri teisel päeval peale väljasaatmist Novosibirski obl.

Ann Halgmaa, vanaperenaine, halva-tud, suri 11 kuud hiljem samas.

Johannes Halgmaa, poeg

Aita Halgmaa, minia. Neid ei saadud kätte, pidid kodust lahkununa end varjama, mujal elupaiga leidma.

PALITSE KAUPlus: **Peet Rössler**, kaupmees. Sai tüdrt kaitstes surma saksa sõduri kuulist.

KURIKA talu: **Mall Mikhelsoo**, perenaine, tehti kulakuks, küüditamisest pääsemiseks lõpetas oma elutee ise.

LELLEPI talu: **Johan Toomoja**, peremees, küüditati Irkutski obl., kus suri.

Erna Toomoja, perenaine, küüditati samasse kohta, jõudis Eestisse tagasi.

SEPA popsikoht (Kurika maal): **Teor**, külavolinik, hukkus metsavendade käe läbi (?)

SOOBA talu: **Hendrik Nugis**, peremees, talus traktor, rehepeksumasin jm. Küüdi-tati Venemaale, tagasi jõudis 1957. a.

Maria Nugis, vanaperenaine, küüditati Krasnozerski raj. Sooba talus nüüd pere-poeg Lembit.

VINDLA nr. 54: **August Mäemees**, peremees, arreteeriti 1945, oli Vorkutas, jõudis kodumaale tagasi;

Helga Mäemees, perenaine, küüditati Novosibirski obl. koos 3 lapsega, jõudis koju tagasi.

Ants Mäemees, poeg, oli küüditamise ajal 4-aastane;

Mari Mäemees, tütar, oli siis 6-aastane;

Peeter Mäemees, poeg, oli küüdi-tamise ajal 10-aastane;

Voldemar Mäemees (Bermann), Augusti vend;

Peeter Mäemees, ka Augusti vend. Langes idarindel nagu Voldemargi(?).

VINDLA nr. 55 (VARESE Kuusik): **Os-kar Kuusik**, peremees, arreteeriti 1945, oli Vorkutas, jõudis koju tagasi;

Alma Kuusik, perenaine, küüditati 3 lap-sega Novosibirski obl., jõudis koju tagasi;

Helve Kuusik, küüditati 3-aastaselt, jõudis koju tagasi;

Johan Kuusik, eelmise vend, küüditati 10-aastaselt, jõudis tagasi;

Mare Kuusik, Varese talu 7-a. pere-tütar, küüditati koos ema, õe ja vennaga, jõudis koju tagasi.

VINDLA nr. 56 (VARESE Kohv): **Pauli-ne Kohv**, perenaine, küüditati Novosibirs-ki obl., vabanes 1958;

Vilhelm Kohv, perepoeg, arreteeriti 1945. a., vabanes 1954, kodumaale taga-si jõudis perega 1959;

August Jürgenson, suri väljasaade-tuna Siberis.

NUKA käsitöökoht: **Jüri Kuusik**, pere-mees, arreteeriti 1945, suri Vorkutas;

Marie Kuusik, perenaine, küüditati 1949 koos 3 lapsega, jõudis tagasi kodumaale;

Juhan Kuusik, Nuka perepoeg, küüdi-tati koos ema, õe ja vennaga;

Heino Kuusik, Nuka teine perepoeg, jõudis koju tagasi;

Maie Kuusik, peretütar, küüditati koos ema ja vendadega, jõudis tagasi koju.

NOMME talu: **Peeter Seitam**, pere-mees, arreteeriti 1945, suri või hukati eel-uurimisel;

Maria Seitam, perenaine, küüditati 1949 Novosibirski obl., tagasi jõudis 1956;

Ülo Merilo, kasupoeg, küüditati koos kasuemaga, jõudis tagasi 1956.

PALITSE talu: **Peet Jäärats**, tööline, arreteeriti natsionalismis süüdistatuna 1945, oli Mordoovi sunnitöölaagris, jõudis tagasi kodumaale;

Ida Jäärats, Peedi abikaasa, kaua-aegne Metsküla postiljon, küüditati koos tütreaga 1949 Novosibirski obl.;

Laine Jäärats, tütar, küüditati koos emaga, tagasi koju 1959.

KURIKA (Juhkam) talu: **Elmar Köpp**, arreteeriti;

OJA talu (Arukülas): **Tõnis Piir** (s. 1921), hukkus tööpataljoni mobiliseerituna.

SAKSA talu: **Tõnis Riisenberg**, pere-mees, arreteeriti 1944. a., hukkus Leena jõe äärses sunnitöölaagris.

KITSI talu: **Martin Soop**, mobiliseeriti 1941 tööpataljoni, hukkus Venemaal.

TUPE talu (üks paremaid külas): **Jo-hannes Tamm**, perepoeg, küüditati 1949 Irkutski obl. koos abikaasa ja tütreaga;

Linda Tamm, tema naine, küüditati;

Enna Tamm, oli küüditamise ajal 2-aas-tane. Pere jõudis kodumaale tagasi 1956.

Ülo Tamm, perepoeg, oli küüditatav, ei saadud kätte, jäi ära viimata.

KULBI talu: Pärsti talust küüditati **Alf-red** ja **Magda Lään**, nüüd Metsküla elanikud.

Hugo Vendelin, kaupmees, arreteeriti ja jäi kadunuks saksa okupatsiooni ajal.

ENSV juhtide käitumise näitena 1949. a. küüditamisel on lisatud alljärgnev kiri: 78(220).

Tõlge vene keelest Salajane
ÜK(b)P KK SEKRETÄRILE
sm. MALENKOV G. M-le.

Peale hiljuti Eesti NSV-s teostatud ku-laklik-natsionalistlike elementide välja-saatmist jäi ühel või teisel põhjusel (pea-miselt mitteleidmine) välja saatmata mõ-ningane hulk Saksa okupantide käsilaste ja bandiitide perekondi, kes olid välja-saadetavate nimekirjades. Nende täpne arv ei ole praegu teada. Kuid neid ei ole eriti palju.

Mida nendega nüüd teha? Kas saata nad välja või mitte? Kas konfiskeerida nende varandus või mitte? Me palume selles küsimuses ÜK(b)P KK näpunäiteid.

Ja need elemendid nõuavad nüüd oma varanduse, majapidamiste jne. tagasta-mist. Meil ei ole nüüd selles küsimuses kindlat käitumisjoont.

Kui neid elemente enam Eesti NSV-st välja ei saadeta, siis tuleb neile tagastada 25.–28. märtsil s.a. konfiskeeritud varan-dus (mida mitteväljasaadetud kulakute puhul mitte mingil juhul ei tohi teha!).

22. aprill 1949. a. ERA filiaal (PA)
F.1, nim.14) N. Karotamm

Eestimaa K(b)P KK sekretär

Kuidas me nõukogude ajal Eesti hümn laulsime

Nagu igal aastal, toimus traditsiooniline peoõhtu Metsküla rahvamajas ka 1945/46. aastavahetusel. Mõni aeg enne seda oli vallamajas olnud mingi koosolek, millest võttis osa ka kadunud Peeter Seitam või nagu teda koha peal kutsuti – Lauri Peeter. Too oli energiline ja organiseerimisvõimeline seltsitegelane. Kuuludes Metsküla Tuletõrjeühingu juhatusse, edendas ta tühingeliselt rahvamaja ja tuletõrjeühingu ettevõtmisi.

Naastes koosolekult, tuli Peeter Tupele minu juurde. Oli õhtune loomade talitamine aeg ja meie jutujamine toimus lauda ees õuel. Suure uudisena pajatas ta, et elu on kuigivõrd vabamaks läinud ja nüüd lubatakse seltskondlikel koosviibimistel laulda ka isamaalisi laule. Selle peale küsisin mina: „Kas ka Eesti hümn?“ – „Jah, ka hümn!“ Nii ta mulle ütles ja nii see mulle ka mälli sööbis.

Vana-aasta viimasel õhtul kogunes rahvamajja ligi 300 inimest oma külast ja

kaugemaltki. Hõrgutavate küpsiste ja võileibadega lauad olid paigutatud neljalt realt piki saali. Kannudes vahutas koduõlu, klaasides sädeles vein. Tänu külarahva üksmeelele ja nobedatele naistele laabus kõik ütle mata kenasti. Kõik need suured söögipeod olid imetusväärsed, suure organiseerimistöö musternäidised.

Õhtu avasõnad tulid öelda minul. Mil-
lest alustada? Nii ma seal seisin nüüd juba olematu Metsküla rahvamaja lava-
laudadel, ise elujulgusest tulvil. Palusin
koosviibijail tõusta ja laulda Eesti hümn.
Algul saal nagu vakatas, saadeti üks-
teisele nõutuid pilke. Siis tõusis kadunud
Oodre Johannes – tänu talle hauapõh-
jagi! – ja tema järel kogu saalitäis rahvast.
Võimsamalt kui kunagi varem kõlas selles
saalis Eesti hümn, mis jäi nende seinte
vahele nagu aastakümneteks kaikumaa.
Vaevalt et nõukogude võimu ajal veel
keegi oleks sõandanud seda avalikult
laulda.

Hea metskülalane, kallis eakaaslane, mäletad Sa seda kauge aja vana-aastaõhtut? Tuleb Sul see lugu tuttav ette? Mäletad ehk Sinagi, kuidas kaks venda Arvi ja August külas ringi liikudes esitasid ikka ja jälle küsimuse, miks ikkagi vana-aastaõhtul lauldi Eesti hümnit? Aga et otsest pealekaebust ei esitatud ja et terve küla oli kaassüüdlane, siis karistust ei järgnenud.

Meenutan ka 1988. aasta septembrikuu esimest laupäeva, mil samade seinte vahel kõlas jälle peaaegu et unustatud „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Olen sama vana kui Eesti Vabariik, sündinud 1918. aastal. Seisin samadel lava-
laudadel kui üle 40 aasta tagasi ja palusin
oma sünnipäevalistel laulda Eesti hümnit.
Ja kuigi koosviibijaid oli kümme korda
vähem kui 43 aastat tagasi, helises laul
niisama südamesse minevalt kui toona.

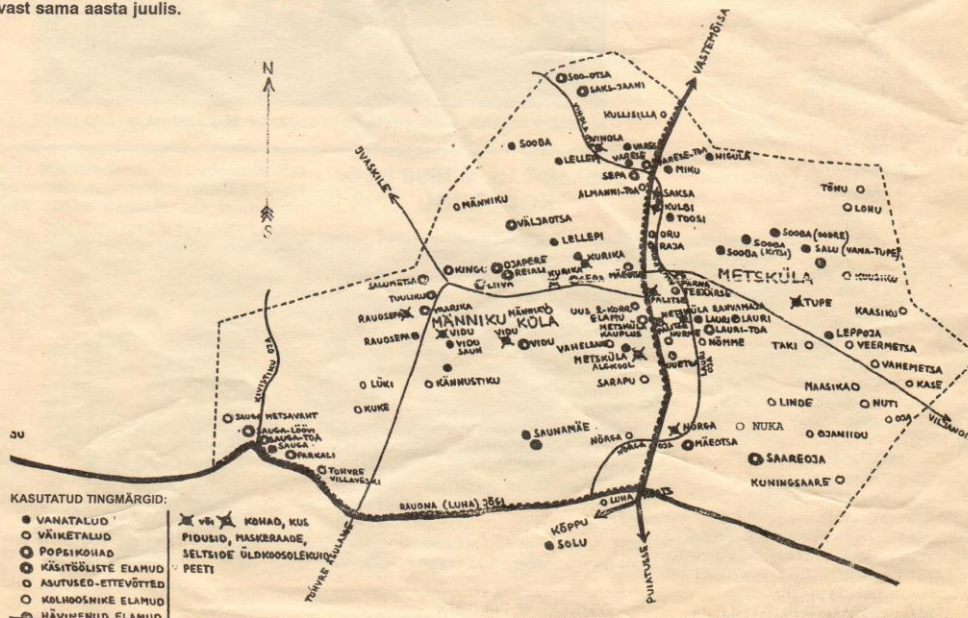
Aita Mardi

• Tuli võttis rahvamaja 1995. a. juunis. Foto mälestuspäevast sama aasta juulis.

• Kodunduse kursused Vidu Jürise talus. (Viimane rida paremalt teine talu perenaine Marie.)

VAHER

On sellest vanast põlistalust
vaid alles päevi näinud vaher,
sest talust, mis kord elu alus,
vaid vaher ja tee ääres aher.

See põlispuu võiks vesta juttu
noist ammu möödunud aegadest,
mis tänaseks jäänd mälestusteitu,
ka isaisa tööst-vaevadest.

Su kõrval kunagi ka tare asus.
Kes istutas su sinna? Pole teada.
Nüüd tare ammu juba kadund,
vaid mõned sirelid on seal ka.

Seal kevadeti vaher jooksis mahla,
mis taluperet kosutavalt turgutas.
Ja enamat mis võisime veel tahta
mahl jõudu andis, tööle ergutas.

Ka lapsi kasvamas sa nägid,
nad palja jalu paterdid.
Ja talupere tööd seal tegi,
ning perenaine askeldi.

Ent tuli aeg, mil enam polnud peret –
ta võõramaale saadeti.
Ei enam õuest kostnud lahkete teret,
sest talumeest ju reedeti.

Mäelt maja rajad mulla alla maetud,
ka kaevukohta katmas muld
ja tare suitsund seinapalgid saetud,
vaid vahtralehtedel on sügiseti kuld.

Vilhelm Kohv

Metskülas 1995/96. õppe- aastal 31 põhikoolilast!

- I klass: 1. Kaie Hiion
2. Ingmar Sæde
3. Janno Uljas
4. Kadily Valgiste
- II klass: 1. Elvis Orav
- III klass: 1. Silver Kohv
2. Egert Orav
3. Riimar Sæde
4. Ene Uljas
- IV klass: 1. Alvin Orav
2. Kuldar Orumets
3. Jaan Taigla
4. Jaanis Taigla
5. Evelyn Valgiste
- V klass: 1. Siiri Jürge
2. Siim Kohv
3. Margus Kuusik
4. Liis Margna
5. Kadi Paul
6. Monika Roosi
7. Kaisa Sults
8. Ly Valgiste
- VI klass: 1. _____
- VII klass: 1. Hannes Kuusik
2. Kätrin Hanschmidt
(oli sügisel veel Metsküla elanik)
3. Kairi Orumets
4. Karin Taigla
5. Kersti Taigla
- VIII klass: 1. Priit Aavik
2. Kristo Hanschmidt
3. Marco Margna
- IX klass: 1. Erge Hanschmidt
- Kõik 31 Metsküla noort õpivad valla
ainukeses – Kildu Põhikoolis. Tublid ja
abivalmis, on laulu-, kunsti-, spordihuvil-
si. Sekka ka mõni „mees“, kes oma häid
külgid veel avastada püüab.

HEAD KORDAMINEKUT TEILE JA
ARMASTUST KODUKÜLA VASTU!

KROONIKAT

- 1935 Metskülas oli 32 suuremat vanatalu, 40 väiketalu ja 10 käsitöölise-kohta – kokku 82 majapidamist 365 elanikuga.
- 1936–1940 Metskülas oli ka Hugo Vendelini kauplus. (1941–47 Metskülas kauplust polnud.)
1. 04. 1939 Jõustus Metsküla ülemineku otsus Suure-Kõpu vallast Vastemõisa valla alla. (Otsus oli kinnitatud EV määrusega 7. okt. 1938 nr. 87 art. 776.)
21. 06. 1940 Tuli Eestisse võõras võim. Kehtestati nõukogude kord. Tuletõrje-kogu Metskülas natsionaliseeriti.
14. 06. 1941 I külarahva küüditamine Venemaale.
9. 07. 1941 Metsküla okupeerisid sakslased.
09. 1944 Nõukogude võimu taaskehtestamine külas. Arreteerimised.
- 1945–1954 Metskülas külanõukogu. 1954. a-st läks küla Vastemõisa külanõu-kogu alla.
- 1947 A. Rösslerile kuuluva kauplusehoone ostis Viljandi Tarbijate Koope-ratiiv ja avas seal kaupluse, mis tänaseni töötab.
25. märts 1949 II küüditamine Siberisse.
- 1949 Esimene kolhoos Metskülas („Kodu“). Männiku külas (Metsküla läänepoolses osas) – „Ühenduse“ kolhoos. See õnnestus nõukogude võimul vaid „tänu“ eelnevale küüditamisele.
- 1951 Kolhoosid liitusid, nimeks sai „Ühine Kodu“.
1. I 1996 seisuga elab Metskülas 215 inimest. Aprill 1996 ilmus Vastemõisa valla infoleht nr. 1.

• „Ühise Kodu“ kolhoosi väetisekül-vajad (Vasakult: Alla Laikoja, Liisa Met-samärt, Leida Lukk, Leida Metsamärt.)

• Metsküla Algkool, tema õpetajad ja õpilased. Mis aastast on foto pärit?

„Sakala“ 18. V 1996 lk. 4 KODULUGU

Kuidas tuli Viljandimaale kino?

Viljandis demonstreeriti 1904. a. suvel filme Edisoni kinemataskoobiga. Näidati elavaid pilte Vene-Jaapani sõjast. Samal aastal näidati filme veel KULBI talus Suu-re-Kõpu vallas (episoodid Vene-Jaapani sõjast ning ülihuvitavad pildid Pariisist, Amsterdamist, Londonist ja Berliinist).

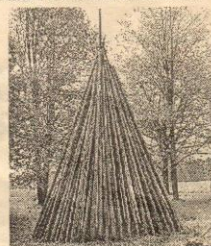
Tähtpäevi.

8.–9. märtsil 1996 tähistati Viljandis ja Vastemõisas meie naaberkülas (Ivaski k.) Kõõbral sündinud eesti maalikunstniku Johann Kõleri (8. 03. (vkj. 24. 02.) 1826–10. 04. 1899) 170. sünniaastapäeva. Korraldajaks oli Johann Kõleri Fond.

Käidi Kõleri haua Suure-Jaani kalmis-tul, Kõõbral ja ka Lubjassaarel, kuhu kunstniku vanemad Kõõbralt kolisid. Kü-

lalisi võttis vastu talu vanaperenaine Liisa, kes pärit Metskülast. Vanu tööriistu ja tar-beesemeid täis rehetare tekitas meis kõigis mõtte, et Lubjassaarde võib lausa valla (küla) koduloomuuseumi rajada.

Kõõbral käidi ka mais toimunud kiriküü-di kunstpäevadel, mil sinna ehitati püst-koda Aate-Heli Öuna eestvõttel. V.B.

TOIMETAS: V. Birk-Tisler
TRÜKITUD: TRÜKIEKSPERT VILJANDI, '96 T 2623